

відбудувати зруйновану інфраструктуру області та спонукати до поштовху розвитку індустрії туризму та гостинності саме на Херсонщині.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Розпорядження голови Одеської ОДА «Про створення ДП «Дунайя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/>
2. Іванов А.М. Легалізація грального бізнесу та готельна індустрія: точки дотику. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. №4 (73). — 2020. — С. 120-133.
3. Іванов А.М. Управління конкурентоспроможністю рекреаційно-оздоровчого землекористування: *Монографія / за ред. д-ра екон. наук проф. В.Г. В'юна*. — Миколаїв: В-во «Дизайн та Поліграфія», 2012. — 248 с.
4. Іванов А.М. Особливості управління сферою туризму в Україні в умовах адміністративно-територіальної реформи. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць*. 2021. No 4 (77). С. 141-157. DOI 10.31375/2226 -1915-2021 — 4-141-157.
5. Старые-новые инвесторы: кому нужен скандальный проект «Дунайя» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zeleniy-list.od.ua/starye-novye-investory-komu-nuzhen-skandalnyj-proekt-dunajya/>

УДК 334.72:330.342(477)

Карпенко А.В.

д.е.н., професор, Національного університету
«Запорізька політехніка»

Карпенко Н.М.

к.держ.упр., доцент, Національного університету
«Запорізька політехніка»

СУСПІЛЬНІ ЗМІНИ ТА КЛАСТЕРНИЙ РОЗВИТОК У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Світові тренди економічних процесів і суспільних змін останніх років, які були спричинені постпандемічними наслідками та загостренням відносин у розподілі ресурсів і зон впливу все більше демонстрували невідворотність порушення стабільності та поширення конфліктних настроїв. Національні пріоритети почали гостро виділятися на фоні загальносвітових проблем у пікові періоди загрози COVID-19. Світова спільнота якнайшвидше намага-

лася вирішити проблеми пандемії першочергово на власних територіях доступними ресурсами, а разом з цим, мабуть несвідомо, підштовхувала до загострення питань поляризації суспільства, додаткового поштовху до прояву авторитаризму. Зокрема, це стосується Росії, яка вчергове продемонструвала власні імперські амбіції та заперечуючи розширення кордонів НАТО перейшла 24 лютого 2022 р. до повномасштабної агресії відносно України. Вагомими чинниками, що спричинили такі кроки стали залишені поза увагою світової спільноти неодноразові провокації та безпосередня участь у конфліктах через практику військових вторгнень у різні країни колишнього СРСР та світу.

Варто зазначити, що в Україні, попри ускладнення з пандемією COVID-19, внутрішню боротьбу з олігархічними структурами, виснаженість з 2014 р. від тривалого конфлікту на територіях Луганської і Донецької областей та окупації Криму Уряд постійно здійснював спроби реформувати економіку та стимулювати соціально-економічний розвиток. Безперечно темпи змін не задовольняли вимоги часу. Попри це у державі реалізовувалося повномасштабне будівництво автошляхів і об'єктів соціально-культурного значення, змінювалася та відновлювалася інфраструктура територій, розвивався бізнес тощо. Завершення реформи децентралізації демонструвало всі передумови для подальшого розвитку та зростання. Однак, постійний тиск Росії на владу нашої країни продовжувався. Різноманітні журналістські дослідження та поточні реалії доводять, що Україна була завжди для сусідніх Білорусі та Росії загрозою в демонстрації розвинених ринкових відносин і демократичного суспільства, формування проєвропейських цінностей.

Вторгнення російської армії на територію України спричинило нову реальність, яка змушує бізнес вкотре переглядати власні можливості до відновлення, стабілізації та розвитку. Актуальним стає побудова нових зв'язків, за умови порушення стабільного надходження ресурсів, виробництва, логістики та потенційного попиту. Попри значні втрати матеріальних активів суттєвою є проблема з людськими ресурсами. Значні міграційні потоки з півдня та східної частини країни на західну, а також і за кордон розширили спектр невизначеності для бізнесу. Вагомими залишаються ускладнення в частині ведення бізнесу на окупованих територіях і в безпосередній близькості до фронту. В таких умовах на додаток загострюється стабільність бізнесу з причини значного психологічного тиску на персонал. Зазначені обставини вчергове спричиняють новий поштовх до консоліда-

ції українського суспільства. Об'єднання спочатку переважно поширюється у суспільній діяльності та волонтерстві, але згодом перетікає й у площину бізнесу, зокрема через розширення кластерної ініціативи.

Розвиток кластерного руху в Україні протягом останніх років і розширення проактивної кластерної спільноти на фоні загострення ситуації з розривом ланцюгів доданої вартості сприяє створенню у березні 2022 р. Українського кластерного альянсу (УКА) [1]. Ініціаторами даного утворення стали АППАУ та декілька регіональних кластерів. Процес першочергового впорядкування структури організації та рівня взаємодії у кластерній спільноті пройшов доволі швидко, протягом місяця. Сьогодні до Українського кластерного альянсу вже входить 35 кластерів з понад 1500 мікро, малих та середніх підприємств. Спільнота охоплює різні галузі діяльності (інжиніринг, машинобудування, текстильне, мебелеве та агропромислове виробництво тощо), що представлені майже всіма регіонами України. Суттєво зросла активність кластерної спільноти у напрямі інтернаціоналізації, що в умовах війни дозволяє пришвидшити позитивні зрушення у співпраці з європейською кластерною спільнотою.

Започаткована велика кількість різноманітних ініціатив щодо кластерного розвитку з боку УКА та окремих кластерів, попри окремі позитивні результати, не дозволяє ефективно реалізовувати весь наявний особистісний та економічний потенціал бізнесу, науковців і влади. В чергове виникає застережність щодо втрати започаткованих ініціатив, повтору нереалізованих можливостей.

Формування кластерів є не новим для України. Поштовх для створення нових кластерів відбувався вже декілька разів протягом останніх десятиліть. Проте досвід їх розвитку свідчить, що тривалість активного періоду співпраці є переважно незначною – 1-3 роки, а далі згасає. На нашу думку, це суттєво пов'язано з культурно-ментальними рисами українців.

Економічну поведінку людини визначає багато чинників, серед яких провідну роль відіграє суспільна свідомість, що формується під впливом загальноприйнятих цінностей, традицій, соціокультурних та етнічних особливостей. Серед різноманітних компонентів поведінкового впливу на життя людини та окремої нації важливу роль відіграє культура і менталітет.

На пострадянському просторі загалом, і в Україні зокрема, культурно-ментальні риси є одними із основних чинників, що серйозно ускладнювали соціально-економічні зміни. Оскільки їх трансфор-

мація є довготривалим процесом, саме тому українському суспільству притаманний певний консерватизм індивідуальної та суспільної соціальної свідомості з позитивними і негативними її характеристиками, який в певній мірі гальмував конструктивну взаємодію в суспільстві та соціально-економічний розвиток країни.

Культурно-ментальні риси українського суспільства є доволі специфічними у виборі економічної діяльності. Співпраця бізнесу будується на тривалих перемовинах щодо отримуваних бенефітів. Разом з цим, в умовах загострення ситуації в середовищі, консолідація стає дуже суттєвою. Суспільство швидко мобілізується, будує якісні горизонтальні зв'язки, що дозволяють результативно співпрацювати. Така система взаємодії стає навіть кращою за окремі стабільні ієрархічні структури, інституції. Рівень мотивації спільноти при самомобілізації та формуванні різних утворень, а також фахового та авторитетного лідера перетворює стихійну групу людей в ефективну команду. В умовах російської агресії українці свідомо демонструють зміну власних суспільних цінностей та характеризуються такими “суперсилами: воля, сміливість і людяність; самоорганізація, самоіронічність і стійкість; рішучість, гідність і винахідливість; спроможність дивувати світ” [2].

Отже, сучасні скрутні обставини війни демонструють згуртованість української спільноти, яка більшою мірою характеризується як нація вільних, сміливих і готових до змін особистостей здатних до самоорганізації та захисту свобод. Важливо цей час і обставини використати саме так, щоб українське суспільство трансформувалося, безповоротно стало консолідованим у обраних демократичних цінностях та інноваційному розвитку без пережитків авторитарних режимів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Юрчак О. В. Український кластерний альянс — принципи об'єднання та дій. URL: <https://www.industry4ukraine.net/publications/klasternyj-alyans-ukrayiny-pryncypu-obyednannya-ta-dij/>
2. Длігач А. Суперсили і проявлені суспільні цінності Українців. *Українська правда*. 16.04.2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/04/16/7340093/>.